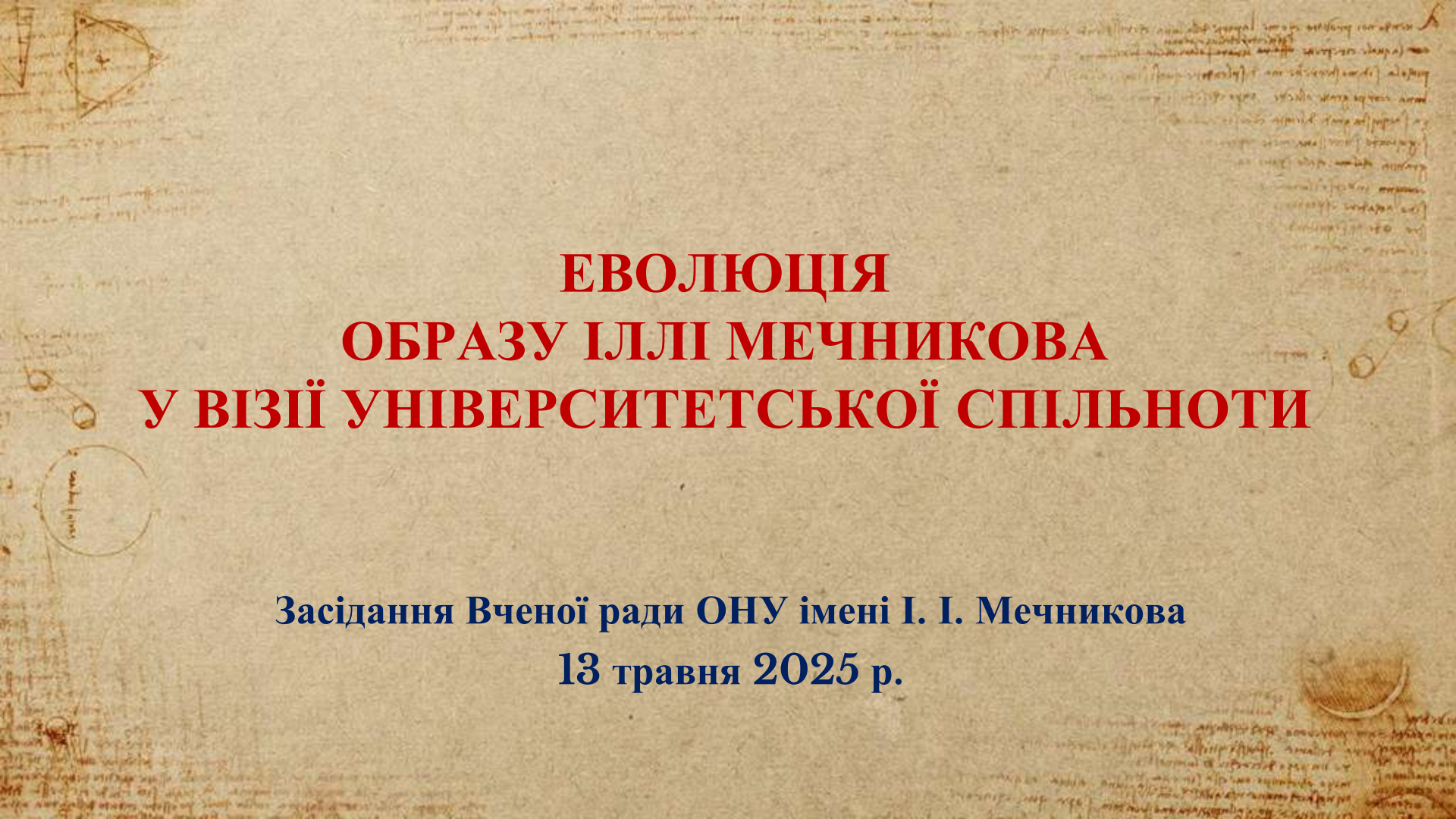

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ ІЛІ МЕЧНИКОВА У ВІЗІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Засідання Вченої ради ОНУ імені І. І. Мечникова
13 травня 2025 р.

**Знайомство з біографіями
великих людей дуже
повчальне для вивчення
людської природи**

Ілля Мечников «Етюди оптимізму»

ОСНОВНІ ВІХИ БІОГРАФІЇ ІЛЛІ МЕЧНИКОВА

Народився 15 (3) травня 1845 р. —

- ✦ 1856-1862 — учень Харківської гімназії
- ✦ 1862-1864 — студент Харківського університету
- ✦ 1867 — захист магістерської дисертації, 1868 — доктор зоології
- ✦ 1870-1882 — професор зоології в Одеському університеті
- ✦ 1888 — переїхав до Франції для роботи у Пастерівському інституті
- ✦ 1908 — отримав Нобелівську премію у галузі фізіології та медицини за праці про імунітет

Помер у Парижі 15 липня 1916 р.

Образ Іллі Мечникова як об'єкт, а його еволюція – як предмет

Розглянемо зміну образу І. Мечникова в узагальнюючих творах з історії університету впродовж всієї його історії.

Поняття «образ» передбачає, що історики ніколи не можуть і не зможуть запропонувати єдиний і “правдивий” образ раз і назавжди.

Обставини епохи, філософія науки, вдосконалення дослідницького інструментарію раз по раз спонукають науковців переосмислювати будь-який феномен минулої реальності.

Образи

Запрошуємо! 17 травня, об 11:00!

Мечников день

БОТАНІЧНИЙ САД ОНУ
На честь 160-ї річниці університету

Зустріч у Ботанічному саду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Майстер-класи, фотозони
Знайомство з 12 факультетами, коледжами та приймальною комісією ОНУ

Ведучі заняття – у нас! Спостереження за життям рослин!

(0482) 68 12 84 (093) 755 78 24 (063) 072 84 33
Ботанічний сад ОНУ, Французький бульвар 48/50

Візії університетської спільноти

Осмислення постаті Іллі Мечникова в університетському історіописанні відбувалось в шляхом створення певних образів відповідно до трьох великих епох в історії Університету — імперської, радянської та сучасної.

У підсумку маємо сім праць книжкового формату, брошуру і статтю: два наративи в імперський період, чотири — у радянський і вже три — у сучасний.

Узагальнюючі праці з історії Університету

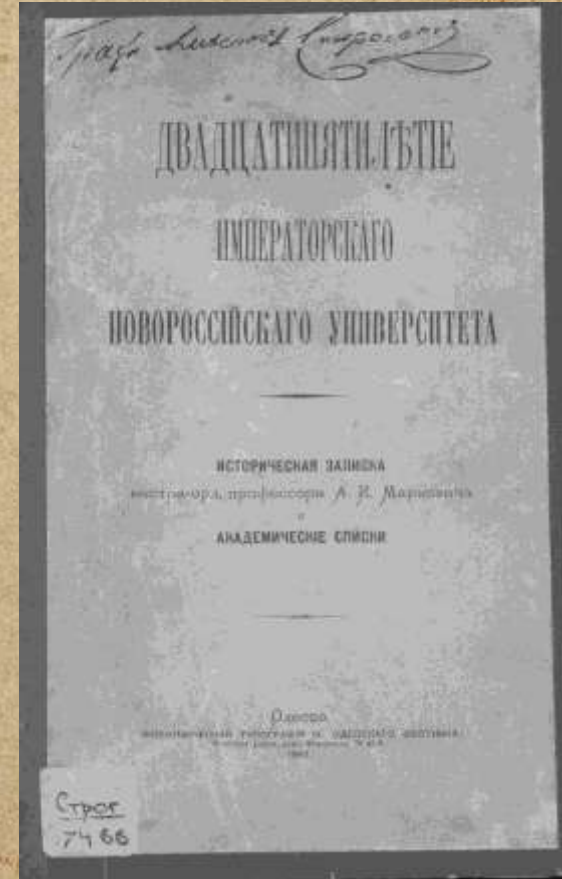
- ✦ 1890 р. – *Двадцатипятилетие императорского Новороссийского Университета: историческая записка и академические списки*
- ✦ 1915 р. – *Императорский Новороссийский университет. (По поводу 50-летия его существования). Стаття*
- ✦ 1940 р. – *Одесский университет за 75 лет (1865-1940)*
- ✦ 1965 р. – *Одеському університету – сто років*
- ✦ 1968 р. – *Історія Одеського університету за 100 років*
- ✦ 1991 р. – *Одесский университет, 1865-1890*
- ✦ 2000 р. – *Історія Одеського університету. 1865-2000*
- ✦ 2010 р. – *Одеському національному університету імені І.І. Мечникова – 145. Лібрето напередодні славетного ювілею. Брошура*
- ✦ 2015 р. – *Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Історія та сучасність (1865-2015)*

ПІОНЕР

Олексій Маркевич
1890

Діяльність І. І. Мечникова надто близька до нашого часу, щоб я дозволив собі висловлювати про неї своє міркування, але про наукове значення її достатньо говорить сама відомість І. І. Мечникова

СТРИБОК

МИХАЙЛО ПОПРУЖЕНКО

1915

Ігнорація

АНДРІЙ КРЯЧУН

1940

Розділ “Суспільно-революційний рух в Одеському університеті в 1865-1899 рр.”

Згадка 20 разів

Змалювання активним персонажем суспільно-політичного життя і боротьби

Андрій Крячун 1940

Створено образ невтомного вченого-матеріаліста з ліберальними поглядами, який відстоював свою позицію як у науці, так і громадському житті, користувався авторитетом у студентів, підтримував студентський рух, і врешті постраждав від консервативних кіл.

Своєрідний трамплін до виключного визнання постаті І. Мечникова для Університету – через 5 років після виходу книжки заклад буде названо його іменем.

Заїра Першина

1965

розділи «Наукові традиції»
«Проти темряви й гніту»

❖ представник матеріалістичного світогляду у природознавстві

❖ каменя на камені не залишав від псевдовчення про божественне походження світу

❖ реакція усунула Мечникова з університету

1968

розділи «Дореволюційний період» та «Природничі і точні науки»

- ❖ *12 років своєї роботи... ні на хвилину не припиняючи науково-дослідної роботи*
- ❖ *був захоплений... головним чином викладанням та внутрішнім життям університету*
- ❖ *спеціальні наукові заняття не лише можуть, але й повинні поєднуватись з викладацькою справою*
- ❖ *не посідаючи офіційно ніяких адміністративних посад, він постійно піклувався про зміцнення викладацького складу університету передовими вченими*
- ❖ *аудиторія, де читав І. І. Мечников, завжди була переповнена: сюди приходили студенти з усіх факультетів*
- ❖ *протистояння «партії червоного Мечникова» реакційними професорами-чиновниками від науки, що становили в університеті більшість*
- ❖ *реакція цькувала передову професуру*

Заїра Першина

тексти 1965 – 1968 рр. про І. Мечникова

1965 – 5% книжки (з 75 сторінок)

1968 – 1 авторський аркуш (з 423 сторінок), 170
згадок

Апологія прийнятого урядом у 1945 року рішення та
перетворення І. Мечникова на культового
університетського персонажа.

І. Мечников був змальований у відповідній стилістиці
– як ідеальний образ науковця життєва драма
якого була пов'язана лише з суспільно-політичною
боротьбою чи матеріальним станом, тобто з
певними елементами глорифікації.

1991

розділ Перший на Півдні

Завдяки зусиллям передових учених... університет швидко перетворився в один з центрів демократичної культури українського і російського народів і став грати важливу роль у розвитку наук

2000

розділи «Становлення наукових традицій» та «У суспільному русі»

Він уславив свою батьківщину Україну як один з найвидатніших вчених, удостоєний найвищої міжнародної наукової нагороди – Нобелівської премії

Заїра Першина

тексти 1991 – 2000 рр. про І. Мечникова

1991 – 1% книжки (з 159 сторінок)

2000 – 1 сторінка (з 226 сторінок)

Стиль викладу цього разу стриманий, позбавлений емоційного драматизму «партійних» колізій усередині корпорації викладачів (хоча його традиційно віднесено до «ліберально налаштованої професури»).

Виразне урахування існування державної незалежності України і намагання інсталювати доробок І. Мечникова до її культурної спадщини.

2015

Цілковитий відхід від показу суспільно-політичної складової як у житті всього Університету, так і І. Мечникова зокрема.

Розділ «Новоросійський університет у 1865-1920 роках» - І. Мечников згаданий всього 16 разів. Його доробок не виглядає виключним феноменом серед спадщини не менш видатних його колег як у біології, так і інших науках.

Понижено градус глорифікації І. Мечникова, зосередившись на створенні образу Університету як інституції, віддаючи належне всьому колективу та цілій плеяді видатних науковців серед яких Ілля Мечников був одним із.

2015

“ Я сказав собі: якщо моє припущення вірне, то скабка, вставлена в тіло личинки морської зірки, що немає ані судинної, ані нервової систем, повинна за короткий час оточитись рухливими клітинами, що налізли на неї. Я зірвав декілька трояндових шипів і негайно вставив їх під шкіру чудових, прозорих, як вода, личинок морської зірки.

На другий день рано вранці я констатував удачу досліду. Цей останній склав основу теорії фагоцитів, розробці якої були присвячені наступні 25 років мого життя. До цього зоолог, я відразу став патологом. Я потрапив на нову дорогу, яка стала головним сенсом моєї діяльності ”.

ІЛЛЯ МЕЧНИКОВ (1882)

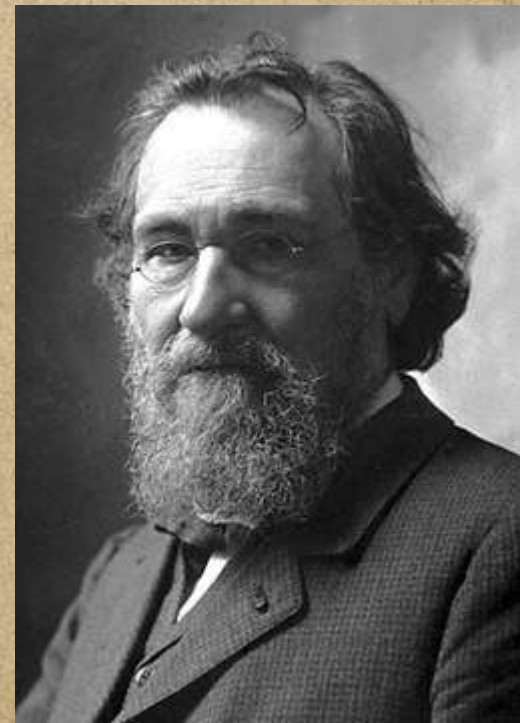

2025

“Ілля Мечников та Одеський університет: епоха, люди, ідеї”

*Неординарна людина, яка в
інтер'єрі свого часу
намагалась здійснювати
різноманітні повсякденні
практики, насамперед
розв'язувати професійні
проблеми, реалізовувати себе
так, як ця вона розуміла своє
життєве призначення.*

Дякую за увагу!

